

## Ружица Бајић

Институт за српски језик САНУ, Београд

### О лексици из области православне духовности у *Српском рјечнику* Вука Стефановића Караџића

*Сажетак:* У раду се даје преглед лексема из области православне духовности у *Српском рјечнику исцумаченом њемачким и латинским ријечима* Вука Стефановића Караџића. Лексеми се одвајају према основним лексичко-семантичким пољима и износе се запажања о некима од њих.

*Кључне речи:* *Српски рјечник* Вука Стефановића Караџића, православна духовност, лексичко-семантичко поље, лексема, одредница, речнички чланак.

о.1. Вук Стефановић Караџић — да избегнемо како похвале тако и осуде које су му биле упућиване и упућују се и данас и само да поновимо културно-историјску чињеницу — заслужан је за велику језичку и правописну револуцију језика Срба. На темељима те револуције највећим делом почива данашње устројство и састав савременог, књижевног (стандардног) српског језика. А на темељима његовог *Српског рјечника исцумаченог (исцумаченог) њемачки(је)м и латински(је)м р(и)јечма* (у издањима: првом, из 1818. године<sup>1</sup> и другом, допуњеном и измењеном, из 1852. године, затим каснијим, такође незнатно измењеним и допуњеним издањима из 1898. и 1935. године<sup>2</sup>, као и у најновијем, електронском виду (в. Караџић 2007)) — настају сва каснија остварења трудбеника на пољу српске лексикографије. И поред чињенице да је највећим делом језик *Српског рјечника* народни, дијалекат из говора сеоских средина, и да је, дакле, првенствено сведочанство руралне културе Србије из прве половине XIX века — у њему нису у потпуности изостале лексеми из области православне духовности. Наравно, то је и због тога што је Православље било саставни део живота Срба тога времена, нарочито обредно, а Вук је, како је сам написао у *Предговору* првог издања „код ђекоји ријечи описао, што се краће могло, ђекоје народне обичаје, и додао приповијетке“ (Караџић 1818, VIII). Осим тога, ни црквенословенско наслеђе у одабиру одредница, природно, Вук није могао сасвим да заобиђе, а међу овим лексемама највећи део је управо из области православне духовности.

о.2. Лексика из области православне културе и духовности (као, уосталом и већина других тема из сфере интерференције језика и православног хришћанства) јесте предмет интересовања како српских тако и словенских лингвиста уопште тек у последњој деценији. Захваљујући том интересовању већ је објављен добар део ра-

<sup>1</sup> Прво издање, према речима П. Ивића, није никад „постало стандардни приручник који ће се свакодневно консултовати“. Један од највећих недостатака био је и тај што је Вук у ово издање уврстио и вулгаризме. За разлику од њега, друго издање, „богатије и очишћено од непожељних израза“, убрзо се „претворило у библију српских филолога“ (Ивић 1966, 48).

<sup>2</sup> Приређивачи издања из 1898. године, П. Ђорђевић и Љ. Стојановић, писали су у *Предговору*: „Потписани су се старали да оно, и ако *исцумачено и доуњено*, опет остане *Вуково*, тј. да у речнику исправе и допуне само оно што би и Вук учинио, да је одмах после свога другог спремао за штампу и ново, треће, издање речника“ (в. Караџић 1898, XIII).

дова који утемељују овај правац истраживања у оквиру интерферентне филолошке области која се све чешће назива теолингвистика (в. нпр. Тимофеев 2001; Гадомски 2001; Крылова 2005; Бугаева 2006; Кончаревић 2006а; Кончаревић 2006б; Бајић 2007а; Бајић 2007б; Гадомски 2007; Кончаревић 2008; Бајић 2008). Нарочито је систематски обрађен руски православни ономастикон, где су постављени темељи за обраду овог дела ономастике и у другим језицима (в. Бугаева 2007). Да поменемо и нека лексикографска остварења: једнојезични *Словарь православной церковной культуры* (до сада су изашла два издања: Скляревская 2000 и Скляревская 2007) и *Речник црквених њојмова* (овај речник је више енциклопедијског карактера; такође је доживео више издања — в. последње: Стошић 2007), а затим и неки двојезични речници: *Српско-енглески и енглеско-српски теолошки речник* (Добрић 2004), *Српско-немачки теолошки речник* (Јандроковић 2007). Поред наведених публикација<sup>3</sup>, важност овог дела лексике за садашњи историјски тренутак прокламована је експлицитно у једном од радова *Зборника* у коме су на једном месту представљени резултати лексикографског рада словенских земаља. Руска ауторка, наиме, истиче да у савременом процесу језичког обнављања „најважнију улогу игра судбина лексике православне црквене културе, поновно успостављање њеног истинског статуса у лексичком систему, њено враћање у реалну језичку употребу“ (Скляревская 2008, 453).

1. Ова двострука актуелност — како *Српској рјечника*<sup>4</sup> Вука Стефановића Карацића у српској филолошкој и културолошкој средини, тако и лексике из области православне духовности у савременој лексикологији, лексикографији и лингвистици уопште — оправдава потребу описивања заступљености ових одредница и садржаја и квалитета речничких чланака (оних који пружају било какву информацију из области православне духовности) у *Српском рјечнику*. Исцрпан опис захтевао би, дакако, обимније истраживање (друго издање *Српској рјечника* има преко 47 000 одредница), стога је циљ овог рада одређивање лексичко-семантичких група у које се може сврстати испитивана лексика и, делимично, њихово поређење са стањем у савременом српском језику, најчешће кад је у питању семантика неких од њих.

1.1. Анализу започињемо од најширих, основних лексичко-семантичких поља у која се могу сврстати лексеме из области православне духовности. Православна духовност схваћена је свеобухватно (у њу спадају: православна теологија, православна култура, Свете Тајне и подвижништво, уп. Кончаревић 2006в, 18). Користићемо се нешто измењеним *Идеографским базним сјиском руске културно маркиране лексике из религијско-црквене сфере* (Кончаревић 2006а, 119–123), те кренути од следећих најширих тематских области или лексичко-семантичких поља: I. Духовни и материјални свет; II. Човек као боголико биће и члан православне заједнице; III. Комуникација и односи међу људима IV. Устројство и организација Цркве.

2.1. Одреднице које се користе као називи, карактеристике и сл. духовних бића и створења, као и духовног света у *Рјечнику* су следеће: *Бој, Боја, анђео (андио, андиоски, анђел, анђелак, анђелов, анђелски, арандио, аранђел, аранђеос<sup>5</sup>), водаи, врај,*

<sup>3</sup> Напомињемо да нису наведена сва, већ само нека остварења из ове области.

<sup>4</sup> У тексту ћемо користити скраћене називе *Српски рјечник* и *Рјечник*.

<sup>5</sup> *Српски рјечник* обилује лексемама које су у данашњем стандардном српском језику дијалектизма. У наставку ћемо настојати да их и не наводимо када за примере имамо довољно одредница које су и у савременом српском језику нормиране као такве. Када их, пак, наводимо, занемарићемо информације које се дају о томе (у ком крају се тако говори), јер би то оптеретило текст, а није значајно за овакво

вражји, вран (3)<sup>6</sup>, *благодати* (*благодети*, *благодетиан*), *врашки*, *трије(x)* (2), *ђаво*, *ђавле*<sup>7</sup>, *ђаволски*, *ђаволчић*<sup>8</sup>, *ђавољи* (1), *мелун*<sup>9</sup>, *нечастивви*, *иакленик*, *дух*, *худоба* (2), *душа*, *шестокрили*, *небо*, *небески*, *небесни*, *небесница*, *Господ* (*Бої*), *іосїодини* *Бої*, *самосаздани* *Боже!*, *самостворитиель*, *свемоїући*, *їројица*, *їројсїиво*, *вечан*, *живоначелни*, *їромисао*, *вечийи*, *небо* (*небески*, *небесни*), *вишњи*, *божансїиво* итд.

2.1.1. Под материјалним светом подразумевамо сву осталу творевину Божију (осим духовних бића), животиње, биљке, органски и неоргански свет. Највећи део ове лексике уопште, па тако и оне из *Српскої рјечника*, припада општем језичком фонду, те овде убрајамо само оне лексеме код којих је мотивна лексема реч из области православне духовности. Тако, на пример, од еортонима (назива празника) *Ђурђеџдан* постоје фитоними: *ђурђица* и *ђурђево цвијеће*; од *Госпоїин дан* — *іосїодњача*<sup>10</sup>; од *Боїородица* — *доїородичино цвијеће*, *доїородичин лан*, *доїородичина їрава*; од теонима *Бої* зооними: *божјак* (2), *божје блаїо* и фитоними *божје дрвце*, *божја їлахїица*; од *црква* — *црквина* (2); од *Хрисїос* — *хрисїоїрање* итд. Нису заступљени називи звезда и других небеских тела чији називи су мотивисани овом лексиком.

2.2. Речнички чланци код одредница из овог лексичко-семантичког поља искључиво су у вези са народним обичајима. Понекад су сасвим без објашњења (нпр. *шестокрили*), понекад садрже анегдоте у вези са калуђерима (*ђаволак*) или народне изреке (нпр. *враї*), али не налазимо објашњења нити примере који би имали догматски карактер. Једино се из израза *самосаздани Боже* и из примера код одреднице *самостворитиель* („Јаки Боже, самостворитељу“) може наслутити нешто о својствима Божанског Бића, но, такође не сасвим прецизно, пошто је по православном учењу Бог нестворен и беспочетан (в. Поповић 2003, 93—133). Св. Тројица јесте *живоначелна*, али се у *Рјечнику* као илустрација даје пример у коме је *живоначелна* Богородица, а у загради је додато да се то говори у *наїијању*. Тако и овде имамо сведочанство о великом незнању о основама православне вере код Срба (како у Вуково време тако и данас). Ипак, повезаност *тријеха* са *ђаволом* (палим духовним створењем, бесом, демоном), на пример, постојала је у колективној свести, о чему сведочи пример код одреднице *трије(x)*: „кад како чељаде побјесни, каже се: гријех је у њему, т. ј. ђаво“.

3.1. У оквиру ширег лексичког поља *човек као боїолико биће и члан їравославне заједнице* имамо више мањих таквих поља. У сваком од поља налазе се одреднице које су у вези са онима који се труде у врлинском животу и искреном испуњавању Божијих заповести или са онима који се налазе на том путу по својој друштвеној улози, тј. професији (што се све подразумева под одређењем „човек као боїолико биће и члан православне заједнице“). Навешћемо која су то поља и илустровати их неким одредницама из *Српскої рјечника*.

истраживање. Такође, настојаћемо да као примере не наводимо ијекавске и икавске варијанте лексема, већ само екавске, према треба знати да се оне у *Рјечнику* најчешће упућују на ијекавске.

<sup>6</sup> Број у загради означава које је значење лексеме по реду у питању. Подразумева се да, када имамо у виду примарно и(ли) једино значење лексеме, број у загради иза ње изостављамо.

<sup>7</sup> У *Српском рјечнику* понекад су и вокативи одреднице, најчешће они који се појављују у песмама, што је обично и наведено у објашњењу овакве речи.

<sup>8</sup> Постоји више хипокористика лексеме *ђаво* у *Рјечнику* (*ђаволак*, *ђаволче*, *ђаволак* и др.), али они се обично користе као називи за човека са неким особинама које се приписују *ђаволу* (у значењу *живахної, нестїаиної стїворења, враїолана*).

<sup>9</sup> Турцизам.

<sup>10</sup> Врста крушке која доспева на Велику Госпојину.





ко и уопште у лексикону српског језика. Набројаћемо неке од оних које је Вук забележио: *браї* (*браїска, браїски, браћа* и др.), *верносї*, *дринуїи се* (*дрижан* и др.), *вријећаїи се* (*вријећање*), *доброїа* (*доброћуд, доброчинац, доброчинсїво*), *жалиїи* (*жалосїив* и др.), *завада* (*завадиїи се, заваћање*), *зависї* (*завидеїи, завидљив* и др.), *замераїи се* (*замеравање, замераваїи* и др.), *зборни* (*зборишїе, зборїиї*), *зло* (*зловольан, злорад, злоїамїишло, злоївор, злоћа, злоћудносї* и др.), *измириїи* (*измириваїи, измиривање* и др.), *кум* (*кумоваїи, куман, кумаїи се* и др.), *ишишано кумсїво, целив* (*целивање, целиваїи* и др.), *ујединїи, догвориїи се*, *удвориїи се* (*удворица, удворан* и др.), *їућин* (*їућиїи се, їућинсїво*), *їешене* (*їешиїи*), *сїарешина* (*сїарешинсїво, сїарешовање* и др.), *дуриїи се, једиїи се, срдїи* (*срдиїи се* и др.), *їовредиїи* (*їоврећивање, їоврећиваїи*), *сабор* (*саборене, саборисаїи, сабрање* и др.), *рашчоок, неслоїа, раздраживаїи* (*раздражиїи, раздраживање*), *раздаїи* (*разделиїи, раздавање* и др.), *људиїи* (*људиграї, људимни, људородан* и др.), *љуїиї* (*љуїиїи се, љуїња* и др.), *мирдожа/иїи се* (*мирдожање*), *ненавидеїи* (*ненавидник, ненавићење* и др.), *оїросїиїи* (*оїрашїање, оїрашїаїи* и др.) и многе друге. Одреднице које означавају међусобно поздрављање су: *їомоз(и) Бої, Бої-їомоћ, називаїи (Боїа)*.

4.2. У овој групи лексема имамо највише оних које постоје и у савременом српском језику, и то са истим значењем. Наравно, има појмова који нису забележени у Рјечнику. Тако, Вук није знао за Свете Тајне *мироїомазања, желеосвећења, рукоїоложења* а нема ни назив за Свету Тајну *евхарисїије*. Највише података о томе колико су Срби некада призивали Бога, истина, најчешће уз пиће, имамо у објашњењима одредница *наїцијање, молиїи се, крсно име*. О томе сведочи и одредница *из недај Боїа* (= изненада). Чак и наводи уз неке одреднице које нису, или бар нису у ужем смислу из области православне духовности (нпр. *їрмљеїи, Гаван, разма, исїуњаїи*) — описују однос српског народа према Богу. Из тих примера види се да се тај однос своди у највећој мери на сујеверје. С друге стране, искрена богодојаљљивост огледа се у семантичким садржајима и примерима код неких речи, што је у савременом српском језику, а тиме и у колективном осећању — ишчезло. Тако, на пример, *бездушник* је *онај који не мари за душу*, а *исїовједно чељаде* је оно које се *већ исїовиједа*, тј. које је довољно старо (у Православној Цркви рачуна се да је то седма година људског живота) да може да говори своје грехе пред свештеником.

5.1. Лексичко-семантичко поље *усїројсїво* и *орїанизација Цркве* обухвата лексеме које се тичу административно-територијалног устројства Православне Цркве, црквене уметности, црквених утвари и других предмета који се у Цркви употребљавају, догослужења, организованих црквених активности и др. Овде би спадао и добар део ономастике (еклисионими, еортоними, иконими).

5.1.1. Вуку су биле познате многе реалије означене лексемама које спадају у ово лексичко-семантичко поље. Било му је лакше да их објасни и зато што је прво издање *Срїскої рјечника* писао је у манастиру Шишатовцу. Тако, и поред тога што је у питању речник народног језика, он садржи многе лексеме из ове области. Такве су, на пример: *еїархија, лавра, храм, доїомоља, црква* (*цриква, црквица, црквишїе* и др.), *саборна црква, їарок, їарокија, манасїир* (*намасїир, намастїирић, намастїирски* и др.), *довїја, їорїа, осойшїина, чреда, їушїир, дарак, їеїраиљ, їолијелеј, їевница, доїородичино коло, ризница, кандило* (*канћело*), *кад* (*кадионица, кадиїи, закадиїи* и др.) *икона* (*иконосац, иконица* и др.), *їреїраїа, женска црква, звонара* (*звоник, звониїи*), *ћелија, їамјан, сїијење, целиваћа икона, двери, лешурїи-*

ја (леџурђија), вечерња (вечерње), (д)геније, јуџрења/е, лиџија, канон, ѡ(р)оскура (ѡ(р)оскурица, ѡ(р)оскура, ѡ(р)оскурњак и др.), било (4), клејало, најора (навора), ѡсалџир, несквернаја, минеј, србуља, рийида, џриџида, камилавка, скувија, манџија, ѡанаџија, вино, босиљак (босиље), мерџик, бир, ѡисанија, ѡађенија (ѡађенијаш), ѡарасџос, ѡомен, вино, восак, ѡокладе, ѡошљедњи дан од ѡоклада, мраџинске ѡокладе, завршње ѡокладе, заузи итд.

5.1.2. Што се тиче еклисионима, наводе се следећи називи цркава: Павлица, Росалија, Ружарица, ружица (2), ѡридворица<sup>19</sup>, Јања. Грачаница је у Рјечнику „(некака) црква“. Према нашем рачунању, наведени су називи 58 манастира (и једног самостана: Фојница). Даје се неколико информација у објашњењу. Најчешће је то где се манастир налази: најшире одређење је у Србији (Вољавча) или у Херцеговини (нпр. Житѡмишљих), нешто уже у Фрушкој јори (нпр. Крушедол, Шишаџовац, Ђивша), али обично се наводе и додатне информације о томе код ког града је манастир (нпр. Драча, Савина, Тврдош, Фенек и др.), испод које планине (нпр. Пеџковица (2), ковиље (2), Мошџаница), код које реке (Сџуденица, Воиловица и др.). Код неких еклисионима дата је спецификација може биџи да је сад ѡусџ (нпр. Вазућа, Довоља, Девич, Гомоља, Добриловина), или чини ми се да је сад ѡусџ (Милошева). Једино за еклисионим Манасија постоји информација о томе чија је задужбина у питању, а о Црној Ријеци сазнајемо да је црква (тог манастира — ѡрим. наша) у ѡећини. У речничким чланцима уз неке од ових одредница постоји илустрација, најчешће у виду дела из народне песме (нпр. Ђурђеви Сџубови, Жича, Добрићево). Некад се истиче да су у питању само зидине од намаџиира (нпр. воџњак (3), Ђурђеви Сџубови (2), Ивања, Паџраџиња). Такође, код еклисионима Соѡћани има одређење ... од којеџа сад зидине сѡоје.

5.1.2.1. У Рјечнику постоји и не мали број еортонима (преко шездесет). То су народни, а не званични црквени називи (нпр. Ивањ дан уместо Рођење св. Јована Крсџиџеља, Ивањдан; Ђирилов дан и Ђирил философ уместо Св. Кирило и Меџодије и др.). Многи речнички чланци уз ове одреднице обилују описима обичаја који се упражњавају на те дане (нпр. Божић, Ђурђев дан), док нема информација о томе кад је нпр. неки светитељ живео, ко је био и сл. На немачком су дата објашњења о томе који се догађај слави на Господње и Богородичине празнике (нпр. Среџеније, Сџасов дан, Ваведеније, ѡреображеније (ѡреображење), Мала и Велика Госѡоћа итд.). Датуми празновања празника су по грегоријанском календару (осим код већ поменута два еортонима).

5.2. Преглед овог лексичко-семантичког поља показује да су многе лексеме и данас као такве присутне у савременом српском језику. Неке су историзми (нпр. бир, ѡисанија, мерџик, ѡађенија (ѡађенијаш), ѡарусија<sup>20</sup>), појединима је промењено значење (нпр. ѡараклис у Срџском рјечнику означава врсту молитве а у савременом српском језику то је део храма). За речник који са гледишта савременог српског језика има највећи број дијалектизама не изненађује што и у овом лексичко-семантичком пољу (које обилује грџизмима<sup>21</sup> и црквенословенизмима) има овог слоја лексике. Тако, на пример имамо џриџида уместо данашњег џриџирије, а лек-

<sup>19</sup> Тачна информација се не зна: „у пјесмама некака црква или намастир“.

<sup>20</sup> Ова лексема постоји у савременом српском језику (користи се управо у богословском научном подстилу), али нема онај семантички садржај који има у Срџском рјечнику, где означава новчану накнаду за свештена лица која иду у ѡисанију, што се данас више не чини.

<sup>21</sup> Уз неке лексеме наведена је реч на грчком језику (нпр. код одредница ѡамјан, ћелија, икона, минеј, рийида, ѡолијелеј).

сема *шлѣйарија* у другом од своја два значења (илустрованом примером из народне приповетке) је *ејархија*. О живом црквеном животу сведоче и обраде неких лексема из општег лексичког фонда. Лексема *йравило* је једна од тих речи. Уз њу стоји *н. й.* (на пример — *йрим. наша*) *црквено*<sup>22</sup>). Исто је и код лексеме *одсѣјајѣи* (*одсѣјајѣи лѣйурђију*).

5.2.1. Што се тиче ономастике, поред већ реченога, примећујемо да у *Српском рјечнику* нема иконима. Али, код одреднице *чудојворан* наводи се *н. й. икона* што, дакако, сведочи како о постојању таквих икона, тако и о Вуковом знању о томе. Одредница *Добра Вода* је изузетак зато што је само делимично еклесионим, јер означава и чесму и црквицу. Треба рећи и то да *Рјечник* пружа довољно ономастичког материјала за посебно истраживање, нарочито ако имамо у виду да је је Вук користио као извор и поменик из једног манастира, стар двеста година, из којег је, како је сам писао Копитару, „извадио више од 1000 српских имена, које мушких, које женских“ (в. Ивић 1966, 39).

6. Закључак овог прегледа лексике из области православне духовности састојао би се у констатацији да се он овим не завршава, већ отвара. Свако од датих лексичко-семантичких поља може се детаљније анализирати и одредити, као што се може и приступати проблему и са разних (других) становишта. Циљ нашег рада управо је отварањем теме за истраживање и испуњен.

### Литература и извори

- Бајић 2007а — Р. Баић, *О необходимосѣи знакомсѣива с некојорыми йтерминами из йреческојо языка в обласѣи дојословия и йправославной духовносѣи*. У: Россия и Греция: диалог культур. Материалы I Международной конференции. Часть II. Петрозаводск, 130—137.
- Бајић 2007б — Р. Баић, *О йправославним йразницима у Речнику МС и Речнику САНУ*. У: Шездесет година Института за српски језик САНУ: зборник радова II. Београд, 9—20.
- Бајић 2008 — Р. Баић, *О йпроблемима йревођења неких лексема из обласѣи йправославне духовносѣи са руској на српски језик*. У: Наш језик XXXIX/1—4; Београд: Институт за српски језик САНУ, 35—42.
- Бугаева 2006 — И. В. Бугаева, *Семанѣијеские йпроцессы в релиѣиозной лексике*. У: III Международные Бодуэновские чтения: И.А.Бодуэн де Куртенэ и современные проблемы теоретического и прикладного языкознания (Казань, 23-25 мая 2006 г.): труды и материалы, Казань, гос. ун-т. — Т. 2, 137—140.
- Бугаева 2007 — И. В. Бугаева, *Аѣионими в йправославной среде: сѣйрукѣурно-семанѣијеский анализ*. Москва: ФГОУ ВПО РГАУ — МСХА им. К. А. Тимирязева, 138 с.
- Гадомски 2001 — А. Гадомски, *Релиѣиозная лексика в словарях русскојо языка XX вв*. У: *Obraz świętyńi w kulturze i literaturze europejskiej*. T.2. Cz.2. *Prace interdyscyplinarne*, red. L. Rożek, Częstochowa, 251—261.
- Гадомски 2007 — А. Гадомски, *Польская и русская релиѣиозная лексика: йойыйѣка сисѣемаѣиѣизации*. У: Крымско-польский сборник научных работ: Дни Адама Мицкевича в Крыму, т. 5. Симферополь: Универзум, 287—296.
- Ивић 1966 — П. Ивић, *О Вуковом Рјечнику из 1818. йодине*. У: Сабрана дела Вука Караѣића, књига 2., *Српски рјечник (1818)*, Београд, Просвета, 19—188.
- Добрић 2004 — А. Добрић, *Српско-енглески и енглеско-српски йеолошки речник*. Хришћански културни центар. Београд, 268 с.
- Јандроковић 2007 — М. Јандроковић, *Немачко-српски и српско-немачки йеолошки речник*, Хришћански културни центар, Београд, 301 с.

<sup>22</sup> Једно од значења лексеме *йравило* у савременом српском језику јесте *уѣврђени број (најчешће) молиѣава које неко одабере или добије од духовника као йослушање да свакодневно йпроизноси, у циљу йриближавања Боју, сѣасења душе и найредовања у духовном живоју*. Обично је у изразу *молиѣвено йравило*.



- Караџић 1818 — В. С. Караџић, *Српски рјечник истјолкован њемачким и латинским ријечма*. Беч, 928 с. У: *Српски рјечник (1818)*, Просвета, Београд, 1966. (репринт издање).
- Караџић 1852 — В. С. Караџић, *Српски рјечник истјумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Беч, Штампарија Јерменскога намастира, 862 с.
- Караџић 1898 — В. С. Караџић, *Српски рјечник истјумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Биоград, Штампарија Краљевине Србије, 880 с.
- Караџић 1935 — В. С. Караџић, *Српски рјечник истјумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Београд, Штампарија Краљевине Југославије, 880 с.
- Караџић 2007 — В. С. Караџић, *Српски рјечник истјумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Београд, Србософ (електронска верзија).
- Кончаревић 2006а — К. Кончаревић, *Језик и љавославна култура: љравци истјраживања*. У: *Језик и православна духовност*, Крагујевац, Каленић, 115—136.
- Кончаревић 2006б — К. Кончаревић, *Руска лексика из религијско-црквене сфере и њена лексикографска обрада*. У: *Језик и православна духовност*, Крагујевац, Каленић, 185—193.
- Кончаревић 2006в — К. Кончаревић, *Језик и љавославна духовност: теоријске основе и љравци истјраживања*. У: *Језик и православна духовност*, Крагујевац, Каленић, 15—40.
- Крылова 2005 — К. А. Крылова, *Ситуација дилинвизма в сфере церковно-религиозной общественной деятельности в современной России*. У: *Stylistyka XIV*, Ополе, 383—391.
- Поповић 2003 — Ј. Поповић, *Дојмайика Православне Цркве*, т. 1., Београд, Задужбина «Свети Јован Златоуст» и манастир Ђелије, 380 с.
- Скляревская 2008 — Г. Н. Скляревская, *Современная русская лексикография — достижения и лакуны*. У: *Теория и история славянской лексикографии*. Научные материалы к XIV съезду славистов. Москва, 427—463.
- Скляревская 2000 — Г. Н. Скляревская, *Словарь љавославной церковной культуры*. Санкт-Петербург, Наука, 278 с.
- Скляревская 2007 — Г. Н. Скляревская, *Словарь љавославной церковной культуры*. Москва, Астрель, 447 с.
- Стошић 2007 — Љ. Стошић, *Речник црквених љојмова*. Завод за уџбенике и наставна средства. Београд, 202 с.
- Тимофеев 2001 — К. А. Тимофеев, *Религиозная лексика русскоџ языка как выражение христианскоџ мировоззрения*. – Новосибирск, 88 с.

*Abstract:* In this paper we have presented the general overview of the Serbian Orthodox lexis in *Српски рјечник истјумачен њемачким и латинским ријечима* by Vuk Stefanović Karadžić. The vocabulary is divided into the four groups: 1. The spiritual and material world; 2. Man as the spiritual being and the member of the Orthodox community; 3. Communication and the relationships among people; 4. The organisation and the life of the Orthodox Church. Some differences, when compared with the contemporary language, have been noticed. Some lexemes indicate that people at the time were very pious, but also superstitious. Some of them are now obsolete and many are dialectal forms, but there are a lot of lexemes which are in use in contemporary Serbian language as well. This paper has just initiated research on *Српски рјечник* dictionary connected to Orthodox lexis.